

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

449

שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • שבת הגדול - צו תש"פ

חינם, מפני שאין סיבה לשנאה, אין סיבה לשנוא את מישהו, ואפילו מי שעשה וגרם לי קשיים, אין סיבה לכעוס עליו ולשנוא אותו, מפני שהכל בידי שמים, וכל הצער והקשיים מגיעים מן השמים, ואין להאשים את האדם המצער, כי הכל נגזר מן השמים! ואם הוא לא היה מצער, היה הצער בא מן השמים בדרך אחרת.

וגם הרי אמרו חז"ל (ברכות ס, ב) כל דעביד רחמנא לטב עביד, כל מה שנעשה מן השמים הוא לטובה, והכל בידי שמים, אם כן כל קושי הוא לטובת האדם, ואף שאינו יודע ואינו מבין מדוע זה לטובתו, זה לא משנה, והכל לטובה! וממילא ודאי שאין סיבה לשנוא את מי שציער אותי וגרם לי קשיים, כי הוא עשה לי טובה בזה, וכל הקשיים הם לטובתי, ואין לכעוס עליו, לא רק בגלל שגם בלעדיו היו הקשיים, אלא גם כי זה לטובתי, שכל דעביד רחמנא לטב עביד.

זהירות על עצמו ועל אחרים

והנה המצב של המחלה שיש כעת, שיש סכנה של הידבקות, להידבק ולהדביק ח"ו, זה מחייב את כל כללי הזהירות, עם כל הפרטים וכל הכללים, ומי שאינו נזהר, אזי או שהוא בעצמו ניזוק, וזה גם כן חטא, שעובר על ונשמרתם לנפשותיכם, או שהוא מזיק אחרים, שגם זה חטא להזיק, אבל מי שזוהר הרי הוא שומר על עצמו, שזו מצוה, והוא גם שומר על אחרים, שאינו מזיק, וזוהר מלהזיק, וכל מה שמתנהל עם חשבונות וזהירות, הרי זה מעשה מצוה!

ליל הסדר כל אחד בביתו

ועכשיו הרי עוד מעט יהיה פסח וליל הסדר, וצריכים לדעת כי בשנה הזו בליל הסדר אסור להזמין אף אחד, אסור לבוא למקום אחר ואסור גם להזמין, אלא כל אחד יערוך את הסדר בביתו, אלו הם הוראות הרופאים, שכל אחד יהיה בביתו ולא לצאת מהבית.

סדר עם פחות אנשים הוא גם סדר, כמו שמצינו בגמרא (פסחים קטז, א) שאפילו אדם אחד עושה סדר, והוא שואל את עצמו מה נשתנה, ועונה את התשובה לעצמו עבדים היינו, אפשר לעשות סדר גם ביחידות. ועל כל פנים אין לצאת מהבית, לא להזמין אורחים ולא להתארח אצל מישהו אחר, שזה הכל סכנה, זה מסוכן.

מצוה לעזור בבית בשמחה

והנה לפי המצב שיש עכשיו, אדם שהוא תלמיד חכם שנמצא בביתו ואינו יכול ללמוד, וכי הוא צריך להיות עצוב? זה לא נכון! אלא התורה מחייבת לעזור בבית ולשמח את הבית, וכשעושה זאת הוא עוסק במצוה, ואינו מסכן, אלא עוסק במצוה! שהוא עוזר בבית ומשמח את הבית, ועושה חסד וטובות לאנשים, וכיון שהוא עוסק במצוה צריך לשמוח, ואמנם נכון שהמצב כעת הוא סימן שיש חטאים, אבל עכשיו הוא עוסק במצוה וצריך לשמוח, ואולי זה גופא התיקון של החטא, מה שעושה בשמחה, עם שמחה של מצוה.

ובפרט ביום טוב צריכים לשמוח שמחת יום טוב, וגם בלי אורחים יש לשמוח, שמחת יום טוב, וכפי שאנו אומרים בתפילה 'מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון', זוהי מטרת המועדים, לשמחה!

תפילה וקריאת התורה שלא בציבור

ולמעשה עכשיו אין תפילה בציבור ואין קריאת התורה, מפני שזה סכנה ואי אפשר, ובעת הזאת תפילה בציבור תהיה חטא, וקריאת התורה תהיה חטא, כי זה סכנה.

מטרת הפורענות והמחלה בעולם

פורענות באה לעולם, בכל העולם יש פורענות, מחלה קשה, שיש הרבה שמתו ממנה, פורענות קשה, רחמנא ליצלן.

ואמרו חז"ל (יבמות סג, א) אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל, הסיבה של הפורענות זה עם ישראל, והמטרה היא כמו שכתוב (צפניה ג) הכרתי גויים וגו' אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר, היינו שהפורענות היא כדי שעם ישראל יוסיפו יראת שמים, יתיראי אותי יראת השם, ויתקחי מוסר זה עוד דבר, לתקן את המעשים.

וכיון שהפורענות היא כדי שיהיה יותר יראת שמים ויהיה תיקון המעשים, אם כן חוסר יראת שמים וחוסר שלמות המעשים זה גורם את הפורענות, והפורענות באה להזכיר שנדע להוסיף יראת שמים ולעשות מעשים טובים, תיראי אותי תקחי מוסר.

החיוב להוסיף יראת שמים

יראת שמים זה חיוב ומצות עשה, כמו שכתוב (דברים י, כ) את השם אלוקיך תירא, ורבינו יונה כותב בשערי תשובה (ג, טו ועוד) שהחיוב הוא להוסיף כל הזמן עוד יראה ועוד יראה, לעסוק בהוספת יראת שמים, ולהוסיף יראת השם בנפשו תמיד, זו המצוה.

ואם כן חסרון יראת שמים פירושו לא רק שאין יראת שמים בכלל, אלא אפילו שיש יראת שמים אבל צריך להוסיף, ואם לא מוסיפים זה חטא, וזהו החטא שגורם פורענות.

וכשיש חסרון ביראת שמים ממילא זה גורם חסרון בעוד מצוות, כי עם פחות יראה עושים פחות מעשים טובים, ועם יותר יראה יותר מעשים טובים, וזהו יתיראי אותי תקחי מוסר, שעל ידי תוספת יראת שמים יהיה תוספת מעשים טובים.

יראת שמים נותנת חיים מאושרים

ויראת שמים זה לא דבר שגורם פחד וחיים גרועים, אלא ההפך כתוב (משלי י, כז) יראת השם תוסיף ימים, יראת שמים גורמת אריכות ימים ומוסיפה חיים טובים ומאושרים, וכבר דיברתי הרבה פעמים שסיפרו לי בעלי משפחה שעשו קביעות ללימוד המוסר קצת בכל יום, ועל ידי זה הבית נהיה מאושר עם שמחת חיים, כי כאמור יראת שמים זה לא חיים עם פחד, אלא חיים מאושרים, וזה כדאי!

תיקון המעשים הדיבורים והמחשבות

ותקחי מוסר פירושו שינוי המעשים, שיהיו מעשים טובים. והנה מעשים טובים וגם חסרון מעשים טובים שייך בכמה אופנים: יש במעשה ממש, שצריך לעשות ולא עושים, או שעושים מה שלא צריך לעשות ומה שאסור לעשות, וגם בדיבור, שצריך לדבר ולא מדברים או מדברים מה שאסור לדבר, וגם במחשבה, ובכוונה, שעושים את המצוה עם חסרון כוונה, מצות אנשים מלומדה.

וכשעושים מצות אנשים מלומדה זה חטא חמור מאד, כמו שכתוב (ישעיה כט, יג-יד) יען כי ניגש העם הזה וגו' ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה לכן הנני יוסיף וגו', וכגון בברכה שמברכים, אם לא חושבים על מה שאומרים וזורקים את הברכה, לזרוק ברכה מפיו זה דבר חמור מאד (עיין משנייב סימן ה), וצריך לחשוב מה אני מדבר, ולמי אני מדבר, ולמה אני מדבר, שתהיה ברכה בכוונה.

וכן כוונת כל המעשים, או דיבורים, ומחשבות, יש מחשבות של מצוה, מחשבות קדושה, ויש גם מחשבות רעות ח"ו, כגון מחשבות של לדון לכף זכות או הפוך, וכן שנאת חינם, כל שנאה היא אסורה, והכל שנאת

תשובה ותפילה על כלל ישראל

והעצה היא רק תשובה, תיראי אותי תקחי מוסר, תשובה על חסרון ראה, להוסיף יראת שמים, ולהוסיף מעשים טובים.

ויש תפילה על תשובה 'השיבנו לתורתך', ומבקשים בלשון רבים, לא 'השיבני' אלא 'השיבנו', על כל כלל ישראל, שכולם יחזרו בתשובה, וזהו ואהבת לרעך כמוך, להתפלל על כולם שיחזרו בתשובה.

ובשבת ויום טוב לא מבקשים השיבנו, אבל מבקשים תפילה אחרת 'וטהר לבנו לעבדך באמת', וטהרת הלב זה תשובה ממש, עזיבת החטא ותיקון החטא, לעבדך באמת! וגם זה מבקשים בלשון רבים, לא 'וטהר לבי' אלא 'וטהר לבנו', כל כלל ישראל. זהו החיוב.

התשובה והתיקון על ידי ספרי מוסר

אבל איך עושים את התיקון, מה לתקן וכיצד לתקן? לזה צריכים ספרי מוסר, לידע מה הם החטאים וכיצד לתקנם, וביטול תורה זה הדבר הראשון שיכול להיות, גם נשים שאין להן ביטול תורה אבל הן יכולות לעזור לילדים ולבעל ללמוד, ואם לא, זה גורם ביטול תורה, ולעומת זה זכות התורה, יותר תורה זה יותר זכויות.

ובשערי תשובה בארבעת השערים מאריך בכל הפרטים, מה אסור ומה צריך ובמה חייבים, וכגון מה שהזכרנו שחייבים להוסיף יראת שמים, וכל ספרי המוסר מוסיפים יראת שמים.

זה יהיה התיקון, כל אחד שיעשה את הקביעות לעסוק בספרי מוסר ולעשות חשבון הנפש, יחיה חיים מאושרים, זה לא חיים קשים אלא חיים מאד מאושרים, לחיות עם חשבון הנפש, על פי ספרי המוסר, וכל מי שעושה זאת חי חיים מאושרים, וזה גם מביא לתיקון המעשים, ומזכה את כל הציבור, כי כל אדם שהוא זכאי בעצמו משפיע גם על אחרים, בעצם מהותו יש השפעה על כל הסביבה.

אם כן יש לנו דרכים ועצות שבעזרת השם נוכל לתקן את מה שצריך, ובעזרת השם נזכה שכבר תהיה רפואה שלמה לכל הצריכים רפואה, וגם שאף אחד לא יידבק מכאן ולהבא, ונזכה לחג פסח כשר ושמח!

*

חג הפסח זמן חירותנו

מתוך שיחה שנאמרה בערב חג הפסח אשתקד

החירות הרוחנית ביציאת מצרים

אנו עומדים לפני חג הפסח, שנקרא זמן חירותנו, על שם שבו יצאנו לחירות ממצרים, ולכאורה הרי החירות הייתה בשנה שיצאו ממצרים, ומדוע זה נקרא זמן חירותנו בכל שנה.

והביאור בזה, כי באמת החירות הגופנית כבר הייתה הרבה זמן לפני יציאת מצרים, כמו שמפורש בחז"ל (ענין ר"ה יא ועוד) שכבר בתחילת המכות נפסק השעבוד, ולכן היו רבים מבני ישראל שלא רצו לצאת ממצרים, וביציאת מצרים יצאו לכל היותר אחד מחמישה, כמו שכתוב (שמות יג, יח) וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים, ופירש רש"י שיצאו אחד מחמישה, ויש דעות במדרש (תנחומא בשלח) שיצאו רק אחד מחמישים או אחד מחמש מאות, וכל השאר מתו בשלושת ימי אפילה, מפני שהיה טוב להם במצרים ולא רצו לעזוב את מצרים ולקבל עול תורה, כי העולם הזה היה מתוק להם, ולא רצו לוותר על הנאות העולם הזה, ולכן מתו בשלושת ימי אפילה.

ועל כל פנים כשיצאו ממצרים זה כבר היה הרבה זמן לאחר שנפסק השעבוד, ועיקר החירות הייתה חירות רוחנית, כפי שאנו אומרים בתפילת מעריב ויוצא את עמו ישראל מתוכם 'לחירות עולם', דהיינו חירות הנפש, שהיא חירות עולמית, וכן בתפילת שמונה עשרה תקע בשופר גדול לחירותנו, היינו חירות מיצר הרע וממלאך המוות כמו שהיה בזמן מתן תורה, שהיו במדרגת אדם הראשון לפני החטא, ואמנם מדרגה זו לא החזיקה מעמד אצלם, ובחטא העגל ירדו ממדרגתם, אבל על כל פנים בקבלת התורה זכו לחירות מיצר הרע.

ושמעתי שאחד אמר פעם לחזון איש כי הוא רוצה שלא יהיה לו יצר הרע, ואמר לו החזון איש בלי יצר הרע לא תקבל שום שכר, כי אין לך קשיים ולא מגיע לך שכר, ורק אם יש יצר הרע ומתגברים עליו מגיע

שכר, וביציאת מצרים שזכו לחירות מיצר הרע אין הכוונה שהיו בלי יצר הרע כלל, אלא שקיבלו את הכוח להתגבר על היצר הרע.

זמן חירותנו בכל שנה ושנה

וזהו ענין זמן חירותנו, כי **במצרים היו במ"ט שערי טומאה עם יצר הרע של טומאה, וכשיצאו ממצרים יצאו מהטומאה וקיבלו כוח נגד היצר הרע**, ואמנם את עיקר הכוח הזה קיבלו במתן תורה, אבל כשיצאו ממצרים כבר התחילו וחיכו לקבלת התורה, כמו שכתוב בספר החינוך מצוה ש"ו שחיכו בהשתוקקות גדולה לזה, וזהו ענין ספירת העומר, שמרוב השתוקקות ספרו את הימים ושמחו בכל יום שעובר שמתקרבים למתן תורה, **וההשתוקקות לרוחניות היא החירות**.

וכפי שזכרנו לזה ביציאת מצרים, כתוב בספרים שבכל שנה חוזרת השפעת המועדות כמו שהיה פעם באותו הזמן, ובכל שנה בחג הפסח חוזרת ההשפעה של חירות רוחנית, שמקבלים בו כוחות רוחניים נגד היצר הרע, ולכן זה נקרא זמן חירותנו בכל שנה ושנה, על שם השפעת החירות הרוחנית שחוזרת בו.

תקע בשופר גדול לחירותנו

ובתפילה אנו אומרים תקע בשופר גדול, והוא על שם הכתוב (ישעיה כז, יג) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ואין הכוונה לשופר גשמי, אלא הוא דרך משל, וכמו במתן תורה שהיה קול שופר חזק מאד, ובפשטות אין הכוונה שהקב"ה החזיק שופר, אלא שהיה 'קולי שופר', וראו את הקול, כמו שכתוב (שמות כ, טו) רואים את הקולות, שהיו במדרגה שרואים את הנשמע כמו שפירש רש"י שם.

וזהו תקע בשופר גדול לחירותנו, שאנו מבקשים שיגיע כבר הזמן שיתקע בשופר גדול, ביום ההוא, דהיינו בזמן הגאולה, ובאו האובדים בארץ אשור והנידחים בארץ מצרים והשתחוו להשם בהר הקודש בירושלים, שכלל ישראל יהיו במדרגה כזו.

ובהמשך הברכה ושא נס לקבץ גלויותינו, היינו שגם יהיה קיבוץ גלויות, ושא נס הוא על שם הפסוק (ישעיה מט, כב) ארים נסי, וקבצנו יחד כמו שכתוב (ירמיה לא, ז) וקיבצתים מירכתי ארץ, על הכל יש פסוקים בנביאים, ומבקשים שנהיה במדרגה רוחנית כזו שראויים כבר לקיבוץ גלויות וראויים להיכנס לארץ ישראל.

ובארץ ישראל קדושת הארץ משפיעה מדרגה גדולה מאד, כפי שכבר הזכרנו מדברי הגמרא בנדרים כ"ב מעשה בשני יהודים שהלכו מבבל לארץ ישראל, ובדרך כעס אחד מהם על חברו והרג אותו, וכשסיפרו על כך לרבי יוחנן תמה איך זה יכול להיות, הרי כתוב ונתן השם לך שם לב רגז, והיינו שרק 'שם' בגלות בבל יכול להיות לב רגז כזה, ולא בארץ ישראל, ואמרו לו כי באמת באותה שעה עדיין לא עברו את הירדן, ואם היו עוברים את הירדן לא היה קורה דבר כזה, כי קדושת הארץ משפיעה מידות טובות ומשפיעה חירות מיצר הרע.

וזהו וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ, ויש נוסח לארצנו, שארץ ישראל נותנת לכלל ישראל עוד מדרגה, שמתקדשים ומקבלים כוחות נגד היצר הרע. וחג הפסח הוא זמן חירותנו, שכמו ביציאת מצרים שהיה חירות מיצר הרע, שאמנם היה יצר הרע אבל היצר הטוב שלט, כך גם כל שנה בפסח חוזרת ההשפעה הרוחנית, והוא זמן השפעה של חירות מיצר הרע, שכל אחד מקבל בו כוחות נגד היצר הרע, להיות בני חורין לעשות מה שחייבים לעשות.

בניסן נגאלו בניסן עתידין להיגאל

ואמרו חז"ל (ר"ה יא, א) בניסן נגאלו בניסן עתידין להיגאל, היינו שהגאולה תהיה בניסן, כי **ניסן הוא זמן חירותנו, ואף שהחירות הייתה בפסח אבל כל החודש הוא חודש של חירות, ויש בו סיעתא דשמיא להתעלות רוחנית**, ובזה נזכה לגאולה השלמה.

לעילוי נשמת
מרת **שושנה חשאי** ע"ה
בת ר' אהרן סמין ז"ל
נלב"ע י"ד ניסן תשע"א - תנצב"ה